

מהפכה צרכנית בענף המזון – החוק לקידום התחרות בענף המזון וצמצום הפטור החקלאי

נבקש לעדכנכם שבימים 26 ו-27 במרץ 2014, פורסמו חוק ההגבלים העסקיים (תיקון מס' 14), התשע"ד-2014 ("תיקון הפטור החקלאי") והחוק לקידום התחרות בענף המזון, התשע"ד-2014 ("חוק המזון"). חוק המזון כולל הסדרה יוצאת דופן של פעילות הסיטונאים והקמעונאים בענף המזון, שתכליתה מניעת הסדרים שונים בין ספקים לרשתות שיווק, ביזור הריכוזיות הגיאוגרפית במקטע הקמעונאי, ויצירת שקיפות במחירי רשתות השיווק. תיקון הפטור החקלאי נועד לצמצם את תחולת סעיף 3(4) לחוק ההגבלים העסקיים התשמ"ח-1988 ("חוק ההגבלים העסקיים") הפוטר שורה של הסדרים בקשר לשיווק תוצרת חקלאית מתחולת פרק ההסדרים הכובלים בחוק ההגבלים העסקיים ("הפטור החקלאי"), כך שיחול על הסדרים שצדדים להם הם מגדלי תוצרת חקלאית. חוק המזון ותיקון הפטור החקלאי נשענים על המלצות ועדת קדמי לבחינת רמת התחרותיות והמחירים בשוק מוצרי המזון והצריכה, ועדת קדמי סברה, כי בענף המזון קיימת רמת ריכוזיות גבוהה והסדרים בין ספקים ובין רשתות השיווק הפוגעים בתחרות. להלן נפרט את עיקרי הוראותיהם:

א. חוק המזון

חוק המזון יוצר הבחנה בין קמעונאי לקמעונאי גדול ובין ספק לספק גדול בהתאם למחזורי המכירות שלהם. מגבלות רחבות מוטלות על ספקים גדולים וקמעונאים גדולים, הנדרשים, בין היתר, בחובות דיווח ומעקב לממונה על הגבלים העסקיים ("הממונה").

הפרק הראשון בחוק המזון כולל איסורים והגבלות על הסדרים שבין קמעונאים, קמעונאים גדולים, ספקים וספקים גדולים: נאסר על קמעונאי להתערב במחיר בו נמכר מצרך לצרכן אצל קמעונאי מתחרה, ובהתאמה, נאסר על ספק מלהתערב במחיר בו נמכרים מצרכי ספק מתחרה לצרכן.

בנוסף, כולל פרק זה מספר איסורים על ספקים גדולים, במטרה למנוע דחיקת מתחרים קטנים. על ספק גדול נאסר להתערב, בין היתר: (א) בסדרנות מצרכים אצל קמעונאי גדול, למעט מתן הנחיות לצורך שמירת מצרכיו או לגבי מצרכים הטעונים קירור. (ב) במחיר לצרכן שיגבה קמעונאי ובכלל זה גם לראשונה **איסור על מחיר מומלץ**; (ג) בהקצאת שטחי מכירה; (ד) בהיקף רכישות הקמעונאי של מוצרי הספק או מצרכים דומים או תחליפיים להם.

הגבלות אלה לא יחולו על מצרך חדש של ספק גדול בשנה הראשונה להחדרתו לשוק. עוד נקבע איסור נוסף **מוחלט** על ספק גדול להתערב בתנאי אספקת מוצרי ספקים אחרים לקמעונאי, לרבות כמויות ויעדי רכישה, שטחי מדף וכל תנאי מסחרי אחר.

חוק המזון אף אוסר על ספק גדול וקמעונאי גדול להיות צד ל"**תמחור אסור**": (1) מכירת מצרך או סל מצרכים של הספק הגדול במחיר נמוך מהעלות השולית של אספקתם לקמעונאי הגדול; (2) מכירת מצרך או סל מצרכים של הספק הגדול במחיר נמוך או שווה למחיר שמציע הספק הגדול לקמעונאי בתמורה לרכישת כמות קטנה יותר של אותו מצרך או סל המצרכים. בנוסף, נאסר על ספק גדול לבצע "**קשירה אסורה**", ולהתנות בין רכישות של מצרכים. עוד נאסר על ספק גדול להעביר תשלומים לקמעונאי גדול, בכסף או בשווה כסף, בכפוף לחריגים מסוימים.

הממונה הוסמך להתיר הסדרי סדרנות בין קמעונאי גדול לבין ספק גדול, או הסדרי התערבות של ספק גדול בפעילות קמעונאי; עוד הוסמך הממונה לתת הוראות לקמעונאי גדול ביחס למצרכי ספק גדול ותנאי מכירתם או ביחס למותג הפרטי שהקמעונאי משווק.

חוק המזון כולל הוראת שעה שתעמוד בתוקפה למשך שנה, עם אפשרות להאריכה לתקופה מצטברת של ארבע שנים, לפיה קמעונאי גדול לא יהיה רשאי להקצות שטח מדף בשיעור העולה על 50% למצרכי ספקים גדולים מאוד, שמחזור המכירות שלהם עולה על מיליארד ₪ בשנה. בהמשך לכך, נדרשים קמעונאים גדולים לדווח לממונה על הקצאת שטחי המדף לספקים גדולים מאוד בסניפיהם.

הפרק השני לחוק המזון מכוון להגברת התחרות הגיאוגרפית בין חנויות סופרמרקט גדולות. הפרק מסמיך את הממונה למפות אזורי ביקוש לחנויות של קמעונאים גדולים, ולהודיע, לפחות אחת לשנתיים, לקמעונאי גדול על כל אזורי הביקוש בהם חלקו עולה על 30% או 50% מכלל החנויות הגדולות הפועלות באזור הביקוש. משמעות הודעת הממונה היא שפתיחת חנות גדולה חדשה בידי הקמעונאי הגדול באותם אזורי הביקוש, טעונה אישור מראש מהממונה. עוד נאסר בפרק זה על קמעונאי גדול שקיבל הודעה מהממונה כאמור, מלהתקשר בעסקה במקרקעין שמטרתה להגביל פעילות קמעונאים אחרים באותו אזור ביקוש. בהתאם להוראות המעבר של חוק המזון, הודעת הממונה על אזורי הביקוש כאמור תינתן בתוך שישה חודשים מיום פרסום החוק. עד למועד זה לא יהיו רשאים קמעונאים גדולים לפתוח חנות גדולה נוספת אלא באישור בכתב ומראש מהממונה.

החוק מסמיך את בית-הדין להגבלים עסקיים לחייב קמעונאי גדול המחזיק בלמעלה מ-50% מאזור ביקוש, וברשותו לפחות 3 חנויות באותו אזור ביקוש, להפסיק את פעילותו באחת החנויות הגדולות, להעבירה למתחרה לזמן מוגבל או לצמיתות, או כל פעולה אחרת הנדרשת לצורך הגברת התחרות באזור הביקוש. סמכות זאת תעמוד בתוקפה למשך שש שנים מיום פרסום החוק.

הפרק הרביעי לחוק המזון מחייב קמעונאי גדול לפרסם באינטרנט, בנפרד לגבי כל סניף, את המחיר המעודכן (כולל מיסים ותשלומים נלווים אחרים) לכל מצרך, באופן שתתאפשר, בין היתר, השוואה עדכנית שוטפת של מחירי סלי מצרכים מול המתחרים. כן מחויב הקמעונאי הגדול לפרסם את רשימת המוצרים, נתוני המלאי והמבצעים שבסניפיו. בנוסף קמעונאי גדול ימסור, לפי בקשת לקוח, קובץ אלקטרוני של ה"היסטוריה" של הלקוח ברשת לפי חלוקה למצרכים.

בגין הפרת ההוראות הנוגעות לפעולות אסורות על קמעונאים ועל ספקים ובגין הפרת ההוראות הנוגעות לתחרות גיאוגרפית בין קמעונאים ולשקיפות במחירים, מטיל חוק המזון סנקציות פליליות של מאסר וקנס. כן הוקנו לממונה סמכויות אכיפה מנהלית הכוללות הטלת עיצומים כספיים.

הוראות חוק המזון המתוארות לעיל צפויות להיכנס לתוקף ביום פרסומן, למעט ההוראות הנוגעות להסדרים שבין ספקים לקמעונאים שייכנסו לתוקף ב-15 בינואר 2015 וההוראות בעניין פרסום מחירי מצרכים שייכנסו לתוקפן בתוך שישה חודשים מפרסום תקנות מיוחדות ליישומן.

סעיף 3 לחוק ההגבלים העסקיים מעניק פטור סטאטוטורי לשורה של הסדרים מפרק ההסדרים הכובלים בחוק ההגבלים העסקיים. סעיף 3(4) לחוק, בנוסחו הקודם, קבע כי הסדר שכל כבילותיו נוגעות לגידול ושיווק של תוצרת חקלאית שכל הצדדים לו הם מגדלים או משווקים בסיטונות, לא ייחשב הסדר כובל. הפטור החקלאי בנוסחו הקודם איפשר גם למי שהם משווקים בסיטונות ואינם מגדלי תוצרת חקלאית להיות צד להסדרים פטורים. לדוגמה, משווקים של תוצרת חקלאית היו רשאים לחלק ביניהם גיאוגרפית שיווק של תוצרת חקלאית, או לתאם ביניהם מחיר זהה לרכישת תוצרת חקלאית ממגדלים.

בהתאם לתיקון הפטור החקלאי, יחול מעתה הפטור רק בהתקיים אחד מאלה:

- (1) כל הצדדים להסדר הם המגדלים של כל התוצרת החקלאית שאליה נוגע ההסדר. לדוגמה, מספר משקים החוברים יחד לצורך שיווק משותף של תוצרתם החקלאית בלבד;
- (2) כל הצדדים להסדר הם מגדלים של תוצרת חקלאית מאותו סוג שאליה נוגע ההסדר; ובלבד שלא יהיה צד להסדר מגדל חקלאי או תאגיד מגדלים או אדם קשור למי מהם, העוסק בשיווק סיטונאי של תוצרת חקלאית ולמעלה ממחצית התוצרת שהוא משווק מקורה במגדלים אחרים. תכליתה של דרישה זאת היא למנוע ממי שעיקר עיסוקו הוא שיווק תוצרת חקלאית שאינה שלו ומיעוטו בגידול תוצרת חקלאית, להיחשב כמגדל לצורך הפטור החקלאי.
- (3) הסדר בין מגדל אחד או יותר לבין משווק של תוצרת חקלאית **בודד**. חלופה זאת מכשירה כבילות שבמצב רגיל היו עשויות להיחשב כהסדר כובל אסור, כגון דרישת בלעדיות, הכתבת מחיר ועוד. חלופה זאת אינה מאפשרת למגדלים להגיע להסדר עם מספר משווקים של תוצרת חקלאית במקביל שיחסה תחת הפטור החקלאי.

עוד נקבע, בהתאם לבקשתם של מגדלים העוסקים בשיווק משותף לפי הסדרים שאינם חוסים תחת הפטור החקלאי המתוקן, שהממונה ייתן את החלטתו בקשר לבקשת פטור שיגישו בתוך 60 ימים, במקום 90 ימים. התיקון צפוי להיכנס לתוקף בתוך שנה ממועד פרסומו – 26 במרץ, 2015.

להלן קישור לפטור החקלאי כפי שפורסם ברשומות: [חוק ההגבלים העסקיים \(תיקון מס' 14\), התשע"ד 2014](#).

מובהר בזה, כי האמור לעיל אינו אלא תמצית הוראות חוק המזון ותיקון הפטור החקלאי ואין לראות בו חוות דעת או ייעוץ משפטי. בכל הנוגע לבחינת השלכות הוראות חוק המזון ו/או הפטור החקלאי על מקרה ספציפי יש לפנות לקבלת ייעוץ משפטי הנוגע לעניין עצמו.

אנו עומדים לרשותכם לצורך כל שאלה.

אם יש לך שאלות הנוגעות לנושאים הנדונים במסמך זה, אנא צור/צרי קשר עם עורכי הדין הרשומים מטה או עם איש הקשר שלך במשרד.

ניבה ברג לבנת טל. 03-6103765 פקס. 03-6143765 nival@meitar.com

ליאת הרצקה טל. 03-6103919 פקס. 03-6103131 liath@meitar.com

עידו נוה טל. 03-6103892 פקס. 03-6144835 ldon@meitar.com

MEITAR LIQUORNIK GEVA LESHEM TAL

ISRAEL'S LEADING
INTERNATIONAL
LAW FIRM

16 Abba Hillel Rd. Ramat Gan 5250608, Israel
Tel. 972 3 610 3100 **Fax.** 972 3 610 3111
Email. meitar@meitar.com
